

มโนทัศน์พื้นที่ในภาษาไทย: กรณีศึกษา คำว่า “หลัง” ที่ปรากฏในเว็บไซต์ พื้นที่ปดอทคอม

Spatial Concepts in Thai: A Case Study of /*lǎng*/ in the Pantip.com Website

ศุภชัย ต๊ะวิชัย | Suphachai Tawichai

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การขยายความหมายและมโนทัศน์พื้นที่ของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลจาก “Search Engine Smart Office” เว็บไซต์พื้นที่ปดอทคอม จำนวนทั้งสิ้น 1,919 ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยมี 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมายพื้นฐานที่หมายถึงอวัยวะร่างกายและความหมายที่เกิดจากการขยายความ วิธีการขยายความหมายมี 2 วิธี คือการขยายความหมายด้วยวิธีเปรียบเทียบและการกลายเป็นคำไวยากรณ์ นอกจากนี้ยังพบว่าคำว่า “หลัง” มีมโนทัศน์พื้นที่ 4 มโนทัศน์ ได้แก่ “มโนทัศน์หน้า” “มโนทัศน์หลัง” “มโนทัศน์บน” และ “มโนทัศน์ล่าง” มโนทัศน์ดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างมโนทัศน์ 2 โครงสร้าง คือ การแปลงให้เป็นมนุษย์และการแปลงให้เป็นสัตว์ เมื่อพิจารณาด้านโครงสร้างความสัมพันธ์พื้นที่พบว่า คำว่า “หลัง” เกิดจากความสัมพันธ์ 2 โครงสร้าง คือโครงสร้างอวัยวะร่างกายอย่างเดียวและโครงสร้างอวัยวะร่างกายกับสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: มโนทัศน์พื้นที่ การขยายความหมาย คำหลายความหมาย อวัยวะร่างกาย หลัง

Abstract

This research aims to examine the extended meanings and spatial concepts of the word /lǎŋ/ in Thai. 1,919 Occurrences of /lǎŋ/ were retrieved from the “Search Smart Office” of www.pantip.com. The findings indicate that there are 2 primary meanings of the word /lǎŋ/ in Thai: 1) the basic meaning which refers to a ‘body part and 2) the extended meanings. There are 2 ways in which the meaning of /lǎŋ/ is extended: metaphorization and grammaticalization. In addition, the word /lǎŋ/ carries 4 spatial concepts: FRONT, BACK, ON, and UNDER. These spatial concepts derive from 2 structures: an anthropomorphic model, and a zoomorphic model. Considering in terms of the spatial relations schemata, the word /lǎŋ/ originates from 2 related schemas: body only schema and body - environment schema.

Keyword: Spatial concepts, Meaning extension, Polysemy, Human body, Back

บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับภาษากับความคิดได้รับความสนใจจากนักภาษาศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือศึกษาภาษาเพื่อให้เข้าใจระบบความคิดของคนในสังคม วิธีการหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากนักภาษาศาสตร์นั่นก็คือ การศึกษามโนทัศน์พื้นที่ (Spatial concept)

มโนทัศน์พื้นที่หมายถึงการระบุตำแหน่งพื้นที่ในระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งสามารถสะท้อนจาก “คำ” ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มโนทัศน์พื้นที่เกี่ยวข้องกับระบบการขยายความหมายของคำในภาษาที่เรียกว่า “ปรากฏการณ์หลายความหมาย” นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้าง มโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย กล่าวคือ มโนทัศน์พื้นที่

นักมานุษยวิทยาปริชานศาสตร์มักจะอธิบายด้วยความสัมพันธ์พื้นที่ระหว่างวัตถุ 2 ชั้น กล่าวคือ วัตถุชิ้นหนึ่งมีขนาดเล็กและเคลื่อนที่ง่าย เรียกว่า “รูป” (Figure) ส่วนวัตถุชิ้นที่สองมีขนาดใหญ่และเคลื่อนที่ยาก เรียกว่า “พื้น” (ground) เมื่อวัตถุ 2 ชั้นปรากฏร่วมกัน จะทำให้เกิดมโนทัศน์พื้นที่ขึ้น เช่น “You’ll find the book **behind** the table.” (Levinson, 1992: 13) หากพิจารณาประโยคดังกล่าวนี้จะเห็นว่ามโนวัตถุ 2 ชั้นคือ “book” กับ “table” คุณสมบัติของ “book” เมื่อเทียบกับ “table” คือ “book” เป็นวัตถุชิ้นเล็กและเคลื่อนที่ได้ง่ายกว่า ส่วน “table” เป็นวัตถุชิ้นใหญ่และเคลื่อนที่ยาก ดังนั้น ความสัมพันธ์ของวัตถุ 2 ชั้นนี้ทำให้เกิด “มโนทัศน์พื้นที่หลัง” ซึ่งแสดงลำดับระหว่างวัตถุคือ “book” อยู่หลัง “table”

กลุ่มนักภาษาศาสตร์ที่ศึกษามโนทัศน์พื้นที่ เช่น Levinson (2003) Heine, Claudi and Hünemeyer (1991, 1995, 1997) กล่าวว่ามโนทัศน์พื้นที่สามารถเชื่อมโยงมโนทัศน์อื่นๆ ของมนุษย์ได้เกือบทุกมโนทัศน์ เช่น มโนทัศน์เวลา เครื่องญาติ โครงสร้างทางสังคม เป็นต้น ดังนั้น การศึกษามโนทัศน์พื้นที่นับว่าเป็นเรื่องสำคัญและสามารถเห็นร่องรอยของการใช้ภาษาตลอดจนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาได้อีกแนวทางหนึ่ง แต่น่าเสียดายที่การศึกษาเรื่องมโนทัศน์พื้นที่ในภาษาไทยยังไม่มีผู้ใดศึกษาอย่างเป็นระบบ และยังไม่มีการเชื่อมโยงปรากฏการณ์หลายความหมายกับโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา แม้ว่าการศึกษาที่ผ่านมาจะกล่าวบ้างแต่ก็ยังไม่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์พื้นที่ในภาษาไทยซึ่งมีคำแสดงมโนทัศน์พื้นที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น “หน้า” “หลัง” “บน” “ล่าง” “ซ้าย” “ขวา” “นอก” “ใน” “ข้างๆ” เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจคือ คำว่า “หลัง” ในภาษาไทย นอกจากจะสามารถระบุตำแหน่งพื้นที่ประจำคำของตนเองคือด้านหลังแล้ว ยังสามารถที่จะระบุตำแหน่งพื้นที่อื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น “พ่อปลูกต้นไม้อยู่**หลัง**บ้าน” “แม่นำแจกันดอกไม้ไว้**หลัง**ตู้” “เย็นมากแล้ว ไว้เจอกันวัน**หลัง**” และ “**หลัง**ปกหนังสือมักจะมีเลข ISBN” จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “หลัง” มีความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมายและยังแสดงมโนทัศน์พื้นที่ได้มากกว่าหนึ่งพื้นที่เช่นกัน

คำถามวิจัยคือคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยมีวิธีการขยายความหมายด้วยวิธีการใด และคำว่า “หลัง” มีมโนทัศน์พื้นที่ที่แสดงตำแหน่งพื้นที่มโนทัศน์อย่างไร ปัจจัยใดที่เป็น

สาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยใช้คำว่า “หลัง” ที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการตอบคำถามข้างต้น ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ คือ (1) เพื่อวิเคราะห์การขยายความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย โดยพิจารณาว่าคำว่า “หลัง” มีวิธีการขยายความหมายในลักษณะใด และ (2) เพื่อวิเคราะห์มโนทัศน์พื้นที่คำว่า “หลัง” ในภาษาไทย โดยพิจารณาโครงสร้างมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา และพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ร่างกายของมนุษย์คือคำว่า “หลัง” กับบริบทการสื่อสารและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อมโนทัศน์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานและทฤษฎีมานุษยวิทยาปริชานศาสตร์ของ Levinson (2003) Heine, Claudi and Hünemeyer (1991, 1995, 1997) Kollor (อ้างถึงใน Kövecses 2005) Kövecses (2002) Lakoff and Johnson (1980) Lakoff (1987) มาใช้ในการวิเคราะห์ ขั้นตอนการวิจัยเริ่มจากการเก็บข้อมูลภาษา ซึ่งผู้วิจัยต้องการรู้ภาษาที่หลากหลายและสามารถเป็นตัวแทนของการใช้ภาษาของคนไทยปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บจากคลังข้อมูลในเว็บไซต์พื้นที่ปดอทคอม ผลการวิเคราะห์พบว่า รูปภาพที่ปรากฏในเว็บไซต์พื้นที่ปดอทคอมมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก เว็บไซต์พื้นที่ปดอทคอมจัดได้ว่าเป็นฐานข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดแหล่งหนึ่งที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถแสดงความคิดเห็นในการถามตอบ โดยมีกระทู้แสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่หลากหลาย อีกทั้งยังได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไป ประการที่สองคือ ผู้ที่เข้ามาใช้บริการในเว็บไซต์ดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งด้านเพศ วัย การศึกษา อาชีพ ฯลฯ งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพจึงเหมาะสมอย่างยิ่งหากข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์มีความหลากหลายตามปัจจัยต่างๆ ข้างต้น และสามารถเห็นภาพรวมของการใช้คำว่า “หลัง” ของคนไทยได้อย่างชัดเจน และประการสุดท้ายคือ เว็บไซต์พื้นที่ปดอทคอมมีห้องต่างๆ ที่สามารถแสดงความคิดเห็นในลักษณะของกระทู้ถามตอบหลายห้อง เช่น ห้องกันครัว ห้องกล้อง ห้องโกลบ้าน ฯลฯ โดยแต่ละห้องจะมีกระทู้ย่อยอีกหลายกระทู้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทั้งทางด้านเนื้อหา ภาษา และลีลาการใช้ภาษา ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยจากแหล่งข้อมูลดังกล่าว

มโนทัศน์พื้นที่ของนักภาษาศาสตร์

วัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาภาษาตามแนวทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานคือเพื่ออธิบายการใช้ภาษาของมนุษย์ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการเรียนรู้ การคิดหาเหตุผล ตลอดจนกระบวนการในการเรียนรู้และรับรู้ที่สัมพันธ์กับระบบความคิดซึ่งได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ทางกายกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์เป็นสำคัญ โดยความหมายจะเชื่อมโยงกับโครงสร้างมโนทัศน์ในที่นี้ มโนทัศน์จะมีความหมายก็ต่อเมื่อมโนทัศน์จะต้องมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ เนื่องจากประสบการณ์ทำให้เกิดความหมายโดยตรงกับมนุษย์ (Lakoff, 1980, 1987)

การศึกษาความสัมพันธ์พื้นที่ที่เกิดจากประสบการณ์ร่างกายของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต มนุษย์อาศัยประสบการณ์การเคลื่อนไหวของอวัยวะร่างกายต่างๆ กับพื้นผิวโลก สรีระร่างกายของมนุษย์สามารถทรงตัวให้อยู่ในลักษณะแนวตั้งฉากกับพื้นดินได้ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์บางประเภทที่ไม่สามารถทรงตัวตั้งฉากกับพื้นดิน เช่น เต่า สุนัข แมว งู เป็ด เป็นต้น ด้วยสรีระทางกายภาพของมนุษย์จึงทำให้มนุษย์มีมโนทัศน์ที่สัมพันธ์กับพื้นที่ โดยยึดระดับของพื้นดิน เป็นแนวตั้งฉากกับพื้นโลกเป็นสำคัญ Koller (2003, อ้างถึงใน Kövecses, 2006: 81-82) เรียกความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ว่า “Body-Environment Schema” หมายถึงการนำประสบการณ์ทางกายที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมาเป็นจุดอ้างอิง (Landmark) เช่น ท้องฟ้า เมฆ และดวงดาว เป็นต้น

นักวิจัยทางด้านมานุษยวิทยาปริชานศาสตร์ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์พื้นที่ของมนุษย์พบว่า มนุษย์มักนำอวัยวะร่างกายของตนเป็นศูนย์กลางเพื่อมองความสัมพันธ์ระหว่างจุดอ้างอิงกับร่างกายของมนุษย์ กล่าวคือ เมื่อท้องฟ้า เมฆ และดวงดาว เป็นสิ่งที่อยู่เหนือศีรษะของมนุษย์ทำให้มนุษย์โยงความสัมพันธ์พื้นที่ระหว่างอวัยวะร่างกายกับสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้เกิด “มโนทัศน์บน” ในทางกลับกัน อวัยวะร่างกายของมนุษย์ตั้งแต่ระดับเอวลงมาจนถึงใต้ฝ่าเท้าจะแสดงความสัมพันธ์พื้นที่ระหว่างอวัยวะร่างกายกับสิ่งแวดล้อมคือพื้นดิน ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตำแหน่งพื้นที่ใน “มโนทัศน์ล่าง”

ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นความสัมพันธ์พื้นที่ในมิติแนวตั้ง (Vertical Dimension) ด้วยปัจจัยทางสรีระของมนุษย์ที่สามารถเคลื่อนที่ไปยังทิศทางต่างๆ ตามแนวราบของพื้นดินแล้ว มนุษย์ยังมีตำแหน่งของดวงตาสองข้างอยู่ด้านหน้า ซึ่งสามารถมองภาพต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในลักษณะ การมองไปข้างหน้า สิ่งที่ไม่เห็นมนุษย์จะมองว่าอยู่ด้านหลัง ลักษณะของสรีระดังกล่าวของมนุษย์นี้จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์พื้นที่ใน “*มโนทัศน์หน้า*” กับ “*มโนทัศน์หลัง*”

นอกจากความสัมพันธ์พื้นที่ในมิติแนวตั้ง มนุษย์ยังอธิบายความสัมพันธ์พื้นที่ในลักษณะมิติแนวนอน (Horizontal Dimension) ได้อีกด้วย ดังที่ Lyons (1977, อ้างถึงใน ลิทธิชัย สาเอี่ยม, 2539: 63) กล่าวว่า ความสัมพันธ์พื้นที่ในมิติแนวตั้งจะเป็นการระบุ “*มโนทัศน์บน*” กับ “*มโนทัศน์ล่าง*” มโนทัศน์ดังกล่าวนี้เป็นความสัมพันธ์พื้นที่ที่มีลักษณะโดดเด่นมากที่สุดและจัดว่าเป็นมิติแรก (Primary Dimension) ส่วนการอธิบายความสัมพันธ์พื้นที่ในแนวนอนจะเป็นการระบุ “*มโนทัศน์หน้า*” กับ “*มโนทัศน์หลัง*” แต่จะมีความโดดเด่นน้อยกว่าความสัมพันธ์พื้นที่ส่วนบนและส่วนล่าง ดังนั้น จึงจัดให้ความสัมพันธ์พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นมิติที่สอง (Secondary Dimension) ส่วนมโนทัศน์พื้นที่ระดับรองๆ ลงมาคือ “*มโนทัศน์ซ้าย*” และ “*มโนทัศน์ขวา*” ตามลำดับ

ความน่าสนใจในการศึกษามโนทัศน์พื้นที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายว่า มโนทัศน์พื้นที่ใดมีความโดดเด่นมากกว่ากัน แต่สิ่งที่สำคัญและเป็นแนวคิดหลักของการศึกษามโนทัศน์พื้นที่คือมโนทัศน์พื้นที่เป็นตัวกำหนดมโนทัศน์พื้นฐานอื่นๆ ของมนุษย์ในลักษณะของการมองโลก โดยผ่านกระบวนการทางปริชานที่มาจากสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ดังนั้น มโนทัศน์พื้นที่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และ วัฒนธรรมได้อีกแนวทางหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) การเลือกแหล่งข้อมูล (2) การเก็บข้อมูลภาษา และ (3) การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกแหล่งข้อมูล

การเลือกแหล่งข้อมูลเพื่อได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจาก “Search Engine Smart Office” เว็บไซต์พื้นที่ปศอทคอม เนื่องจากฐานข้อมูล “Search Engine Smart Office” นอกจากจะเป็นการใช้ภาษาปัจจุบันแล้ว ยังมีความเป็นธรรมชาติของการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่ายในโลกของการสื่อสารออนไลน์ และยังมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่สามารถเป็นตัวแทนการใช้ภาษาไทยในสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

2. การเก็บข้อมูลภาษา

การเก็บข้อมูลภาษา ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการเก็บข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) เข้าไปที่บริการค้นหาคำหรือวลีที่ปรากฏในเว็บไซต์พื้นที่ปศอทคอม (2) พิมพ์คำสำคัญลงไปในช่วงว่าง (3) เลือกห้อง ที่ต้องการจะค้นข้อมูล เช่น ห้องกันครัว ห้องกอล์ฟ ฯลฯ (4) คลิกปุ่ม “ค้นหาทันที” โปรแกรมจะค้นข้อมูลอัตโนมัติ (5) จัดลำดับหมายเลขโดยเรียงลำดับตามข้อมูลที่ปรากฏ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะคัดเลือกข้อมูลเฉพาะที่ลงท้ายด้วยหมายเลขศูนย์มาเป็นตัวแทนของผู้ใช้ภาษาไทย (คิดเป็นร้อยละสิบจากข้อมูลทั้งหมด) และ (6) ตัดคำที่ไม่สมบูรณ์และคำที่อยู่นอกขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ออกไป เช่น ตัดคำว่า “เลหลัง” ออกไป เพราะมาจากภาษาโปรตุเกสคือคำว่า “Leilao” หรือ คำว่า “สำปะหลัง” ซึ่งเป็นคำที่มีรูปพ้องคำว่า “หลัง” เป็นต้น สรุปข้อมูลได้จำนวนทั้งสิ้น 1,919 ข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

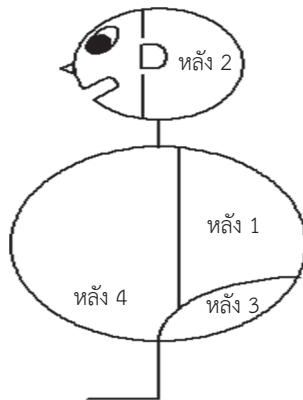
การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 2 หัวข้อ ตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) วิเคราะห์ความหมายของคำว่า “หลัง” ผู้วิจัยใช้กรอบการขยายความหมายและคำหลายความหมายมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (2) มโนทัศน์พื้นที่คำว่า “หลัง” ผู้วิจัยใช้กรอบการศึกษา มโนทัศน์พื้นที่ โครงสร้างมโนทัศน์ และความสัมพันธ์พื้นที่มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

ความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย

ความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย ผลการวิเคราะห์พบว่าคำว่า “หลัง” แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ คำว่า “หลัง” ที่เป็นความหมายพื้นฐาน และคำว่าหลังที่เกิดจากการขยายความ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายพื้นฐาน

ความหมายพื้นฐานของคำว่า “หลัง” คืออวัยวะร่างกาย สามารถระบุตำแหน่งพื้นที่อวัยวะร่างกายออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ “หลัง 1” หมายถึง บริเวณตรงข้ามกับอก “หลัง 2” หมายถึง บริเวณส่วนศีรษะ “หลัง 3” หมายถึง บริเวณบั้นท้ายหรือต่ำกว่าเอวลงมา และ “หลัง 4” หมายถึงบริเวณมือและเท้า สรุปได้ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งพื้นที่คำว่า “หลัง” ในภาษาไทย

ภาพที่ 1 แสดงตำแหน่งพื้นที่คำว่า “หลัง” ในภาษาไทย ดังนี้ “หลัง 1” คือ บริเวณตรงข้ามกับอก ตัวอย่างเช่น “ปวดหลัง” “คันท้องหลัง” “ผื่นขึ้นหลัง” “เอนหลัง” เป็นต้น “หลัง 2” คือบริเวณศีรษะ ตัวอย่างเช่น “หลังหู” “หลังหัว” (ท้ายทอย) เป็นต้น “หลัง 3” คือบริเวณบั้นท้าย ตัวอย่างเช่น “ประตูลัง” “(เอา) ข้างหลัง” และ “หลัง 4” คือบริเวณมือ และเท้า ตัวอย่างเช่น “หลังมือ” “หลังเท้า”

2. ความหมายที่เกิดจากการขยายความ

ความหมายที่เกิดจากการขยายความ หมายถึง ความหมายที่เกิดเพิ่มขึ้นจากความหมายพื้นฐาน โดยความหมายดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคำว่า “หลัง”

ที่เป็นอวัยวะร่างกายได้ ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “หลัง” ที่เกิดจากการขยายความหมายมี 10 ความหมาย ได้แก่ (1) “หลัง” หมายถึง มนุษย์ (2) “หลัง” หมายถึง ตำแหน่งสุดท้ายของวัตถุ (3) “หลัง” หมายถึง ตำแหน่งด้านบนของวัตถุ (4) “หลัง” หมายถึง ลำดับถัดจากวัตถุ (5) “หลัง” หมายถึง ด้านหลังของวัตถุที่อยู่ตรงหน้า (6) “หลัง” หมายถึง ลำดับเหตุการณ์ (7) “หลัง” หมายถึง สิ่งที่เกิดจากจุดเด่น (8) “หลัง” หมายถึง ทิศทาง (9) “หลัง” หมายถึง ลำดับเวลา และ (10) “หลัง” หมายถึง ลักษณะนาม โดยความหมายทั้ง 10 ประการนี้มีวิธีการขยายความหมาย 2 วิธี ได้แก่ การขยายความด้วยวิธีการเปรียบเทียบ คือ คำว่า “หลัง” (1) - (9) และการขยายความหมายด้วยวิธี การกลายเป็นคำไวพจน์ คือ “หลัง” (10) มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การขยายความหมายด้วยวิธีการเปรียบเทียบ

การขยายความหมายด้วยวิธีการเปรียบเทียบเกิดจากการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง ดังตัวอย่าง

- (1) พอดีขับรถผ่านโรงแรมนี้เป็นประจำ เห็นมันขึ้นป้ายหน้าโรงแรมว่าเบเกอรี่ ชื่อ 1 แกรม 1 หลัง 18.00 น. ค่ะ

ห้องกันครัว: A057

- (2) อยากทานจังขอแบ่งบ้างนะค่ะแต่ต้องรอหลังพระอาทิตย์ตกดินตอนนี้เข้าเดือนถือศีลอดของมุสลิม...

ห้องกันครัว: A009

ตัวอย่างที่ (1) และ (2) แสดงการบ่งบอกลำดับของเวลา เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายอวัยวะร่างกายไปสู่วงความหมายที่บอกลำดับ ขั้นตอนหรือกระบวนการก่อนและหลัง โดยตัวอย่างที่ (1) จะบ่งบอกเวลาตามนาฬิกาสากล ส่วนตัวอย่างที่ (2) เป็นการบอกเวลาตามธรรมชาติ ทั้งนี้ ไม่ระบุเวลาที่แน่นอน แต่ถ้าหากพิจารณาในบริบทการใช้จะหมายถึงช่วงเวลาเย็น ตัวอย่างที่พบ เช่น หลังอาหาร หลังเลิกตั้งหลังคริสต์มาส หลังเรียนจบ หลังเลิกงาน เป็นต้น

- (3) เด็กยืนอยู่หลังรถที่จอด และจะข้ามถนน รถที่วิ่งมาจะมองไม่เห็นเด็ก เพราะรถที่จอดบังอยู่ พอมาถึงตรงนั้น เด็กก็มาปะทะกับรถ...

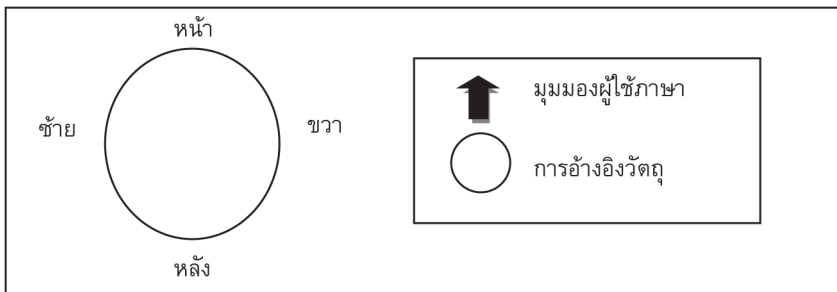
ห้องประชุมฯ: N003

- (4) ผู้จัดการในสาขาที่ผมทำแก๊วกับอูนิโคล ถ้าเหนื่อยก็ให้ไปนั่งพัก หลังร้าน แล้ว 9 ชม. ผจก.ก็ให้พัก 1 ชม. ...

ห้องประชุมฯ: N011

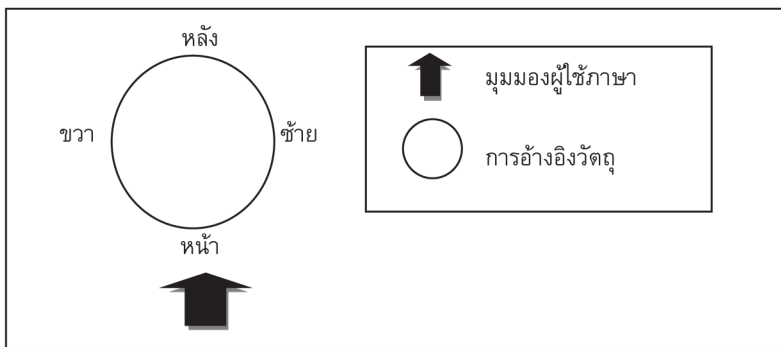
ตัวอย่างที่ (3) และ (4) แสดงการบ่งบอกตำแหน่งพื้นที่ เกิดจากกระบวนการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายอวัยวะร่างกายไปสู่วงความหมายตำแหน่งพื้นที่ จุดที่ตั้งทิศทาง โดยตัวอย่าง (3) บอกตำแหน่งระหว่างรถกับเด็กและแสดงพื้นที่ว่าเด็กอยู่ด้านหลังของรถ ส่วนตัวอย่างที่ (4) เป็นการบอกตำแหน่งพื้นที่ระหว่างร้านกับคน โดยแสดงตำแหน่งพื้นที่ของร้านในบริเวณด้านหลังหรือส่วนหลังของร้าน ตัวอย่างที่พบ เช่น หลังโรงแรม หลังสนามกีฬา เป็นต้น

ตัวอย่างที่ (3) ผู้ใช้ภาษาจะทราบว่าส่วนใดคือด้านหน้า ด้านหลัง ด้านซ้าย และด้านขวา เนื่องจากวัตถุมีความสมมาตร (Asymmetry) จึงสามารถระบุได้ว่าส่วนที่รถกำลังแล่นไปข้างหน้าคือด้านหน้าของรถส่วนทิศตรงกันข้ามของหน้ารถคือด้านหลัง สำหรับด้านซ้ายและด้านขวานั้นคือด้านซ้ายและด้านขวาของผู้ใช้ภาษาซึ่งอยู่ในรถ เรียกกรอบการอ้างอิงนี้ว่า “กรอบการอ้างอิงเนื้อใน” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงกรอบการอ้างอิงแบบเนื้อใน

ตัวอย่างที่ (4) ใช้กรอบการอ้างอิงแบบเนื้อในในรูปแบบ Face-to-Face Model หมายถึง การมองวัตถุเหมือนการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้ใช้ภาษากับวัตถุ เช่น “หลังทีวี” “หลังรถ” รูปแบบการอ้างอิงแบบเนื้อในในรูปแบบ Face-to-Face Model ดังปรากฏในภาพที่ 3 ดังนี้

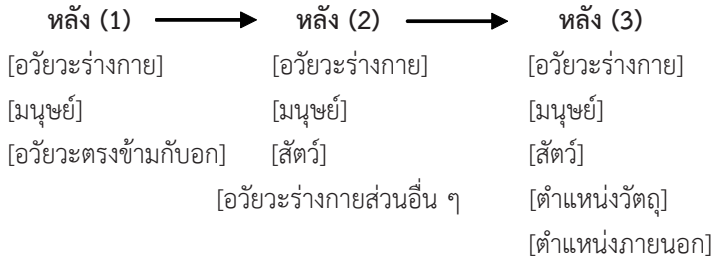
ภาพที่ 3 แสดงกรอบการอ้างอิงแบบเนื้อในในรูปแบบ Face-to-face model

ภาพที่ 3 แสดงกรอบการอ้างอิงพื้นที่แบบเนื้อในในรูปแบบ Face-to-Face Model ในลักษณะของการเผชิญหน้าระหว่างผู้ใช้ภาษากับวัตถุ หากผู้ใช้ภาษาอยู่ในตำแหน่งลูกศร ↑ โดยหัวลูกศรคือทิศทางด้านหน้า ส่วนเครื่องหมาย ○ คือวัตถุ ด้านหน้าของวัตถุ คือส่วนที่เผชิญหน้ากับผู้ใช้ภาษา ดังนั้น คำว่า “หลัง” ตามมุมมองแบบ Face-to-Face Model คือลำดับสุดท้าย

2.2 การขยายความหมายด้วยวิธีการกลายเป็นคำไวยากรณ์

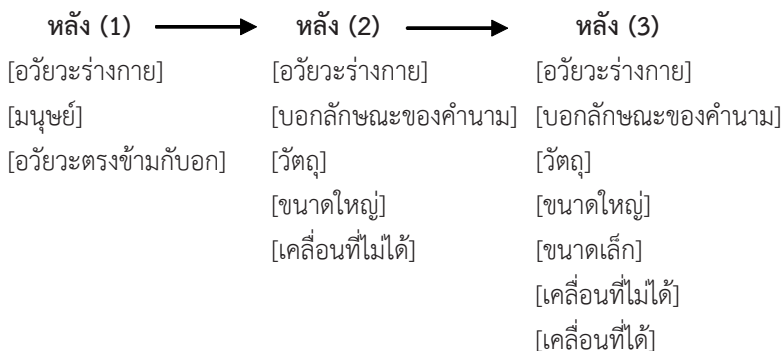
การขยายความหมายด้วยวิธีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผลจากการศึกษาพบว่า คำว่า “หลัง” แบ่งกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ออกเป็น 2 ประการ คือ คำนามกลายเป็นคำบุพบท และคำนามกลายเป็นคำลักษณนาม ดังนี้

2.2.1 คำนามกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นคำบุพบท สรุปลงได้ดังนี้

คำว่า “หลัง (1)” มีคุณสมบัติทางความหมายคืออวัยวะร่างกายของมนุษย์ซึ่งตรงข้ามกับอกทำหน้าที่เป็น “ค่านาม” โดยมีคุณสมบัติของคำคือ [อวัยวะร่างกาย] [มนุษย์] [ตรงข้ามกับอก] เช่นคำว่า “ปวดหลัง” “คันหลัง” “หลังเป็นสิ่ว” ต่อมาได้เพิ่มคุณสมบัติความหมายอื่นๆ เพื่อใช้ในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น “หลัง (2)” จึงมีคุณสมบัติที่กว้างขึ้น โดยมีคุณสมบัติคือ [อวัยวะร่างกาย] [มนุษย์] [สัตว์] [อวัยวะร่างกายส่วนอื่นๆ] จะเห็นได้ว่า มีคุณสมบัติ [สัตว์] เพิ่มขึ้น และลดความเฉพาะเจาะจงของอวัยวะร่างกายที่ตรงข้ามกับอก [อวัยวะตรงข้ามกับอก] เป็นอวัยวะร่างกายส่วนอื่นๆ ได้แก่ “หลังมือ” “หลังเท้า” ต่อมา เมื่อใช้ในความหมายของอวัยวะร่างกายมนุษย์แล้ว ได้เกิดการเพิ่มคุณสมบัติที่ใช้กับ [วัตถุ] ดังนั้น “หลัง (3)” จึงทำให้เกิดความหมายกว้างยิ่งขึ้น เช่น “ต้นไม้อยู่หลังบ้าน” คำว่า “หลัง” นี้จัดเป็นคำ “บุพบท” ทำหน้าที่อยู่หน้าค่านาม

2.2.2 คำนามกลายเป็นคำลักษณนาม สรุปลงได้ดังนี้

คำว่า “หลัง (1)” มีคุณสมบัติทางความหมายคืออวัยวะร่างกายของมนุษย์ซึ่งตรงข้ามกับอกทำหน้าที่เป็น “ค่านาม” ดังที่กล่าวไปแล้ว ต่อมาได้มีการใช้คำว่าหลังเพื่อใช้เป็นคำบอกลักษณะของค่านามที่เป็นที่อยู่อาศัย “หลัง (2)” จึงมีคุณสมบัติที่กว้างขึ้นโดยมีคุณสมบัติคือ [อวัยวะร่างกาย] [บอกลักษณะของค่านาม] [วัตถุ] [ขนาดใหญ่] [เคลื่อนที่ไม่ได้] จะเห็นได้ว่ามีคุณสมบัติที่เปลี่ยนไปจากเป็นค่านาม ลดลักษณะเฉพาะเจาะจงให้กลายเป็นการบอกลักษณะย่อยของนาม คือ [บอกลักษณะของค่านาม] โดยเป็นวัตถุที่มีขนาดใหญ่ และเคลื่อนที่ไม่ได้ ได้แก่ “บ้าน” “โบสถ์” “วิหาร” ต่อมามีการใช้เพื่อบอกลักษณะนามของวัตถุที่มีขนาดเล็กลง สามารถเคลื่อนที่ได้ โดยการเพิ่มคุณสมบัติคือ [ขนาดเล็ก] [เคลื่อนที่ได้] เช่น “เปียโน” (ขนาดเล็กกว่าบ้าน) “เตียง” “มุ้ง” เป็นต้น

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณข้างต้น เป็นการอธิบายในมิติของความหมาย กล่าวคือ การกลายเป็นคำไวยากรณของคำว่า “หลัง” เกิดจากความหมายที่เฉพาะเจาะจงคือคำว่า “หลัง” ที่หมายถึงอวัยวะร่างกาย ต่อมามีการทำให้กลายเป็นความหมายทั่วไปคือใช้ในบริบทที่หลากหลายขึ้นจึงทำให้คำว่า “หลัง” มีการใช้ในความหมายทั่วไปและกว้างมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลทั้งหมด 1,919 ข้อมูล พบความถี่การใช้คำว่า “หลัง” ดังนี้ ความหมายพื้นฐานพบร้อยละ 8 ส่วนความหมายที่เกิดจากการขยายความพบร้อยละ 92 แบ่งประเภทย่อยออกเป็นบ่งบอกลำดับพบมากที่สุด ร้อยละ 77 รองลงมา คือ การบ่งบอกตำแหน่งพื้นที่ พบร้อยละ 18 และลักษณนามพบน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 7 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความถี่การใช้คำว่า “หลัง” ที่ปรากฏในฐานข้อมูล

ประเภทความหมาย	จำนวน	ร้อยละ
1. ความหมายพื้นฐาน	153	8
2. ความหมายที่เกิดจากการขยายความ	1,766	92
รวม	1,919	100

หัวข้อต่อไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการใช้ภาษาในระดับมโนทัศน์คือ มโนทัศน์พื้นที่คำว่า “หลัง” ในภาษาไทย มีรายละเอียดดังนี้

มโนทัศน์พื้นที่ของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย

1. มโนทัศน์พื้นที่ของคำว่า “หลัง”

ผลการวิเคราะห์มโนทัศน์พื้นที่ของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยพบว่าคำว่า “หลัง” แสดง มโนทัศน์พื้นที่ได้ 4 มโนทัศน์ ดังนี้

1.1 “มโนทัศน์หน้า” คำว่า “หลัง” ที่แสดงมโนทัศน์พื้นที่ในตำแหน่งด้านหน้า เกี่ยวข้องกับเวลา เช่นคำว่า “วันหลัง” “ช่วงหลัง” “หลังจบรายการ...” เป็นต้น แต่ไม่พบคำว่า “เดือนหลัง” และ “ปีหลัง” ซึ่งสองคำนี้จะใช้คำว่า “เดือนหน้า” และ “ปีหน้า” แทน

1.2 “มโนทัศน์หลัง” คำว่า “หลัง” ที่แสดงมโนทัศน์พื้นที่ในตำแหน่งด้านหลัง เกี่ยวข้องกับมุมมองของผู้ใช้ภาษาโดยการแปลงสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ คือ มีลักษณะสรีระที่ตั้งฉากกับพื้นโลก มโนทัศน์ดังกล่าวนี้จะสัมพันธ์กับวัตถุ 2 ชั้น คือรูปและพื้น เช่นคำว่า “หลังบ้าน” “หลังแถว” “หลังรถ” “หลังห้อง” เป็นต้น

1.3 “มโนทัศน์บน” คำว่า “หลัง” ที่แสดงมโนทัศน์ตำแหน่งพื้นที่ด้านบน เกิดจากกระบวนการแปลงวัตถุให้เป็นสัตว์จำพวกสัตว์เลื้อยคลาน เนื่องจากสรีระของสัตว์เลื้อยคลานนี้มีลำตัวขนานกับพื้นโลก ซึ่งแตกต่างจากสรีระของมนุษย์ที่ร่างกายตั้งฉากกับพื้นโลก มโนทัศน์นี้เกิดจากมุมมองของมนุษย์ที่มองวัตถุสิ่งของนั้นเป็นเช่นเดียวกับสัตว์ เช่น คำว่า “หลังตู้” “หลังตู้เย็น” “หลังหิ้งพระ” “หลังเครื่องซักผ้า”

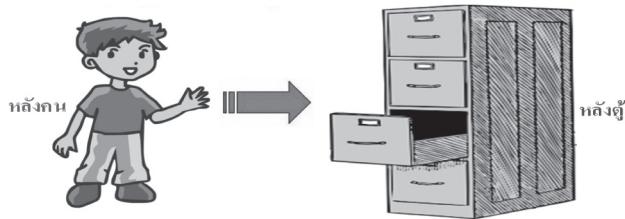
1.4 “มโนทัศน์ล่าง” คำว่า “หลัง” ที่แสดงมโนทัศน์พื้นที่ตำแหน่งด้านล่าง มโนทัศน์ดังกล่าวนี้เกิดจากการที่มนุษย์ใช้ดวงตามองไปยังวัตถุที่อยู่ในแนวระนาบกับพื้นโลก สิ่งที่มีมนุษย์เห็นจะเรียกว่าด้านหน้า เช่น การมองหนังสือในแนวระนาบ เราเรียกสิ่งที่เห็นว่า “หน้าปก” ส่วนสิ่งที่มองไม่เห็น เราเรียกว่า “หลังปก” หรือ “ปกหลัง” เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป มโนทัศน์ต่างๆ เหล่านี้เกิดจากการใช้ภาษาในระดับมโนทัศน์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการใช้ภาษาผ่านมุมมองของผู้ใช้ภาษาผ่านระบบความคิด ซึ่งมุมมองเหล่านี้มีผลต่อการใช้ภาษา เช่น “หลังตู้” ถ้าระบุตำแหน่งด้านบนแสดงว่าเรามองสิ่งนั้นเป็นเหมือนกับสัตว์ แต่ถ้าหากหมายถึงด้านหลังแสดงว่าเรามองสิ่งนั้นเป็นคน ลักษณะดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับ “โครงสร้างมโนทัศน์” มีรายละเอียด ดังนี้

2. โครงสร้างมโนทัศน์ของคำว่า “หลัง”

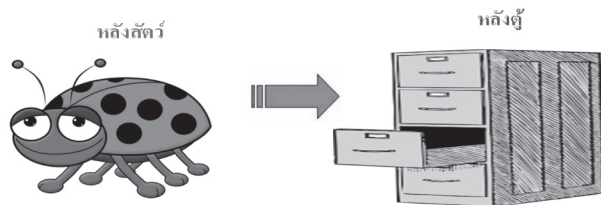
โครงสร้างมโนทัศน์ของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยใช้มุมมองของโครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างการแปลงให้เป็นมนุษย์ กับโครงสร้างการแปลงให้เป็นสัตว์ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 โครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากประสบการณ์อวัยวะร่างกายมนุษย์ หมายถึง การนำประสบการณ์ร่างกายของมนุษย์มาอธิบายเกี่ยวกับการเรียกวัตถุหรือสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ (มิติแนวตั้ง) “คำว่า “หลัง” ในภาษาไทยใช้ประสบการณ์อวัยวะร่างกายมนุษย์จะมองสรรพสิ่งที่อยู่แนวตั้งฉากกับพื้นโลกในลักษณะทำยื่น ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากประสบการณ์ร่างกายมนุษย์

2.2 โครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากประสบการณ์ร่างกายสัตว์ หมายถึง การนำเอาประสบการณ์ร่างกายของสัตว์มาอธิบายเกี่ยวกับการเรียกวัตถุหรือสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ การแปลงให้เป็นสัตว์นี้จะสนับสนุนว่าตฤจำพวกเครื่องเรือนที่มี 4 ขา หรือภาษาอื่นๆ ที่เปรียบเทียบเหมือนสัตว์ เช่น หลังตู้ หลังคาบ้าน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แสดงโครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากประสบการณ์ร่างกายสัตว์

ภาพที่ 5 แสดงโครงสร้างมโนทัศน์คำว่า “หลัง” โดยใช้โครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากสัตว์ โครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากประสบการณ์ของสัตว์นี้สนับสนุนมุมมองของมนุษย์ในการมองสรรพสิ่งต่างๆ ว่ามนุษย์คิดอย่างไรกับสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น มนุษย์มองเครื่องเรือนบางประเภท เช่น “ตู้” ไม่ว่าจะ เป็น ตู้เย็น ตู้เสื้อผ้า ตู้กับข้าว ฯลฯ เป็นสัตว์ พิจารณาได้จาก

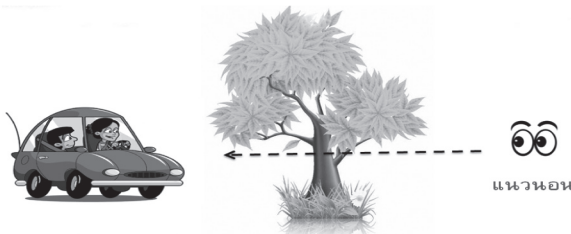
บริบทการใช้คำว่า “หลังตู้เย็น” “หลังตู้เสื้อผ้า” “หลังตู้กับข้าว” ที่แสดงมโนทัศน์บน เนื่องจากสัตว์มีสี่ขาระขานานกับพื้นโลก สิ่งที่อยู่บนหรือทิศทางด้านบนของสัตว์คือ “หลัง” ดังนั้นเมื่อมีผู้บอกว่า “ของอยู่หลังตู้” ตำแหน่งพื้นที่ก็คือด้านบน ส่วนคำอื่นๆ ปรากฏว่า มีการใช้โครงสร้างมโนทัศน์ที่มาจากประสบการณ์ของสัตว์มักจะเป็นคำประสม เช่น หลังคาบ้าน หลังคารถ หลังเต่า (ถนน) เป็นต้น

3. ความสัมพันธ์พื้นที่ของคำว่า “หลัง”

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พื้นที่ของคำว่า “หลัง” พบว่า คำว่า “หลัง” ในภาษาไทยที่ปรากฏในเว็บไซต์พันทิปดอทคอม ผู้ใช้ภาษาใช้โครงสร้าง 2 โครงสร้าง คือ โครงสร้างอวัยวะร่างกายอย่างเดียว และโครงสร้างอวัยวะร่างกายกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

3.1 โครงสร้างอวัยวะร่างกายอย่างเดียว ผลจากการวิเคราะห์พบว่า คำว่า “หลัง” ในภาษาไทยที่นำโครงสร้างอวัยวะร่างกายมาใช้แบ่งออกเป็น 2 โครงสร้างคือ โครงสร้างที่มาจากประสบการณ์ทางกายของมนุษย์ซึ่งมองสรรพสิ่งต่างๆ ในมิติแนวตั้ง และโครงสร้างที่มาจากประสบการณ์ทางกายของสัตว์ซึ่งมองสรรพสิ่งต่างๆ ในมิติแนวระนาบหรือขนานกับพื้นโลก ซึ่งโครงสร้างหลังนี้เป็นลักษณะเด่นของภาษาไทยก็ว่าได้ เพราะจากการสำรวจเบื้องต้นไม่ค่อยพบโครงสร้างจากประสบการณ์ของสัตว์มาใช้กับคำว่า “หลัง” ที่หมายถึงด้านบน

3.2 โครงสร้างอวัยวะร่างกายกับสิ่งแวดล้อม ผลจากการวิเคราะห์พบว่า คำว่า “หลัง” ในภาษาไทยนำประสบการณ์ทางกายที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นจุดอ้างอิง (Landmark) โดยอวัยวะที่สำคัญที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ต่างๆ ขึ้นมาคือ “ดวงตา” เนื่องจากมนุษย์ใช้ดวงตาในการมองทำให้เกิดภาพขึ้นมา โดยส่วนใหญ่ข้อมูลที่ปรากฏจะพบว่าคำว่า “หลัง” นอกจากจะบอกตำแหน่งพื้นที่ของวัตถุหรือสิ่งของต่างๆ แล้ว สิ่งที่ยังไม่เห็นนั้นมักจะใช้คำว่า “หลัง” ส่วนสิ่งที่มองเห็นมักจะใช้คำว่า “หน้า” แทน ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงการมองวัตถุแบบมีที่กำบัง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยมี 2 ความหมาย ได้แก่ คำว่า “หลัง” ที่เป็นความหมายพื้นฐาน และ คำว่า “หลัง” ที่เกิดจากการขยายความ โดยความหมายที่เกิดจากการขยายความ มีวิธีการขยายความหมาย 2 วิธี ได้แก่ การขยายความด้วยวิธีอุปลักษณะและการกลายเป็นคำไวเยากรณ์ ส่วนมโนทัศน์พื้นที่คำว่า “หลัง” พบว่า คำว่า “หลัง” แสดงมโนทัศน์พื้นที่ได้ 4 มโนทัศน์ ได้แก่ “มโนทัศน์หน้า” “มโนทัศน์หลัง” “มโนทัศน์บน” และ “มโนทัศน์ล่าง” มโนทัศน์พื้นที่ดังกล่าวนี้เกิดจากการนำประสบการณ์ของมนุษย์และสัตว์มาใช้เป็นกรอบในการมอง และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พื้นที่ของการใช้คำว่า “หลัง” พบว่าคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยใช้ความสัมพันธ์ 2 โครงร่าง ได้แก่ โครงร่างอวัยวะร่างกายอย่างเดียว และโครงร่างอวัยวะร่างกายกับสิ่งแวดล้อม อวัยวะที่สำคัญที่ทำให้เกิดมุมมองและการรับรู้ภาษาที่แตกต่างกันคือ “ดวงตา”

อย่างไรก็ตามการวิจัยมโนทัศน์พื้นที่คำว่า “หลัง” เป็นเพียงกรณีศึกษามโนทัศน์พื้นที่ที่สามารถเข้าใจระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพแนวทางหนึ่งเท่านั้น ยังมีแนวทางการศึกษาที่สามารถเข้าใจระบบความคิดของคนในสังคมอีกหลายแนวคิดที่น่าสนใจ เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมไทยเป็นสังคมที่มีมาช้านานและมีความซับซ้อนทางวัฒนธรรมที่น่าศึกษา กอปรกับอนาคตมีการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการศึกษามโนทัศน์พื้นที่ข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มดังกล่าวเพื่อที่จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีของกลุ่มสมาชิกอาเซียนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีอบุชนสนับสนุนการวิจัยฉบับนี้ และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี วงศ์วัฒนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2556). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องมโนทัศน์พื้นที่ในภาษาไทย: กรณี ศึกษาคำว่า “หลัง” ที่ปรากฏในเว็บไซต์พื้นที่ปอดทอคอม. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิทธิชัย สาเอี่ยม. (2539). “ความสัมพันธ์พื้นที่และการบ่งชี้สถานที่ในภาษาอิมปี”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Heine, Bernd. Ulrike, Claudi and Frienderike, Hünemeyer. (1991). **Grammaticalization: A Conceptual Framework**. Cambridge: Cambridge University.
- Heine, Bernd. Conceptual Gramaticalization and Prediction. (1995). In J.R. Taylor and R. Maclaury (Eds.). **Language and the Cognitive Construal of the World**, 119-135. Berlin: Mouton de Gruyter.
- _____. (1997). **Possession: Cognitive Sources, Forces, and Grammaticalization**. Cambridge: Cambridge University.
- Kövecses, Z. (2002). **Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Felling**. Cambridge: Cambridge University.
- _____. (2005). **Metaphor in Culture: Universality and Variation**. Cambridge: Cambridge University.
- Lakoff, G. (1987). **Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind**. Chicago: The University of Chicago.
- Lakoff, G, and Mark, J. (1980). **Metaphors We Live By**. Chicago and London: The University of Chicago.
- Levinson, S. (2003). **Space in Language and Cognition: Explorations in Cognitive Diversity**. Cambridge: Cambridge University.